

Nem részletezhetjük itt, csak említsük meg a vérnek azt a bámulatos képességét is, hogy rendkívül gyorsan pótolja a veszteségeit, valamint hogy rajta át szívódik fel minden tápláló anyag a szervezetbe s hogy minden hajszálerecske egy fantasztikus csatorna, melyben a legbonyolultabb vegyi alakulatok áramlanak szüntelen ritmusban, amint a szív dobogása hajtja őket. Ezért van az, hogy a gyomorba jutott mérgek végzetes hatása is akkor jelentkezik, mikor a mérreg felszívódik a vérbe. Ha előbb történik az orvosi beavatkozás, még van mentés. Ha később, akkor reménytelen, vagy csak igen ritkán eredményes.

Sokáig vettem igénybe kedves Hallgatóim szíves türelmét, de, amint láthatták, még így is csak érintettem az egyes részleteket, a tárgyat egyáltalán nem merítettem ki. Tekintve azonban, hogy a hallgatóság előbb ki-merülhet, mint a tárgy, befejezem azzal, hogy a csodálatosan megalkotott emberi test, tökéletes berendezésével, szerveivel, tagjaival, az agy főparancsnoksága alatt, oly hallatlan lehetőségeket rejt magában, annyira fejlődés-képes, hogy ennek felső határát mai tudásunkkal még csak nem is sejtjük.

Vannak tudósok, akik már most azt állítják, hogy egyes érzékszerveink a multhoz képest visszafejlődtek, mert nincs rájuk annyi szükségünk, mint korábban, — mások viszont kialakulóban vannak s lehetnek még olyan érzékeink — azok a bizonyos hatodik és hetedik néven emlegetett érzékek —, melyekről ma csak sejtéseink vannak s amelyek sok, ma még rejtélyesnek es megmagyarázhatatlannak látszó tünetény magyarázóí és okai.

A fecske testében sem leli meg a boncoló biológus azt a szervet, mely az Algirban telelt kis madarat habozás és iránytévésztes nélkül elvezeti pont éppen a mi házunkra, az eresz alá s az emberi testben sem találjuk még azt a szervet, amely nehéz álmot vagy ájulást idézett elő valakinél abban a percben, mikor valamelyik hozzátartozóját a tengeren túl szerencsétlenség érte. De eljöhet az idő, mikor mindezek előttünk fognak feküdni, ugyanazzal a bizonyossággal, mint ahogy most a mellékvesét, vagy a pajzsmirigyet ki tudjuk operálni a testből.

Egy azonban ma és mindörökké biztos: ha végiggondolunk azokon a reméteken, melyek összessége testünket, életünk földi hordozóját alkotja, lehetetlen áhítattal le nem borulnunk a Teremtő előtt, aki minket a porból vett és a maga képére alkotott, hogy ezt a formát viseljük, míg ismét porrá leszünk. És megadott minden eszközt és módot arra, hogy ezt a porból lett testet a halhatatlan lélek méltó keretévé emeljük s a benne rejlő Isten-arc-hoz méltó életet éljük.

Ez az a nagy kötelesség, mely a végtelen értékű ajándékkal jár s aki nem teljesítené, aki megcsúfolná a magában hordott Isten-arcot, bizonynyal nem volna méltó reá, hogy *embernek* nevezzék!

Nyíresi-Tichy Kálmán

BOLDOG MARGIT EMLÉKEZETE

— Előadás énekkarral, harmóniumkísérettel. Idő: 15 perc. —

(Az énekkar félkörben feláll, a jobbszélre a felolvasó, a balszélre a harmóniumon kísérő helyezkedik el, ők ketten közelebb a közönséghez. Így egymást is és az énekkart is jól látják.)

Boldog Margitot talán még ebben az esztendőben Szent Margittá avatják, s Ő lesz az ötödik szentje az első magyar királyi háznak, az Árpádoknak.

Az Ő emlékét idézi ez az előadás. Forrása a Margit-legenda és egy régi magyar szent ének.

(Harmóniumon előjáték indul a „Boldog Margit esedezzel...” témára, aztán elhalkul, de tovább megy a harmóniumjáték, mint aláfesítő zene. A felolvasó mesélgető hangon:)

...Ezelőtt mintegy százötven évvel egy falusi kántor összegyűjtötte a magyar nép száján élő szent énekeket. A régi, fényes magyar királyi palota szomszédságában, Dömösön és Maróton íródott ez a gyűjtemény, falusi kántorok használatára s a magyar nép lelki buzgóságának ékes bizonyágára. Fellapozzuk a régi kótákat... Öreg kótafejek, halvány betűk hirdetik a szentek énekei közt egy magyar királyleány szent életét. Régi ez az ének a magyar nép ajkán, melyet Bozóky Mihály kántor uram jegyzett fel a *Katolikus karbeli kótás énekeskönyvében*, 1797-ben, s őseink tisztelete és kérelme buzog fel benne Árpádházi Boldog Margit magyar királyleány fényes, glóriás alakjához:

(Ének 1. verse, melyet megfelelő előjátékkal bevezet a harmónium. Nem kell vezényelni, csak bein. eni. Hangot sem kell adni. A felolvasó a megszavait kissé kihangsúlyozza, mintegy előkészíti, hogy most nyomban jön az ének:)

Pannoniában nőtt teljes szép viola,
Jó magyar nemzetnek biztató hajnala.
Boldog Margit, esedezzel
Nemzetünkért az Istennél,
Szép magyar lilium!

Az évszázados ének még régebbi multba repíti a lelkünket. Megjelenik előttünk Budapest, a Duna gyöngye, *négy-öt évszázaddal* ezelőtti képe. Buda és Pest városka között széles ezüstszalagként szabályozatlanul kanyarog a kék Duna, s középen egy tündéri kis sziget, tele öreg fákkal. A szigeten klastrom áll. Mohos kőfalai, csúcsíves tornyai között domokosrendi apácák laknak. Az egyik csúcsíves, keskeny ablak mögött szerzetesi szobában írja a kódexet Ráskai Lea apáca. Mással a még régebbi történetet, a Margit-legendát, Magyarországi Boldog Margit életének és csodáinak történetét, aki itt, a szigeti klastromban élt valaha s angyali szépségével, kegyes életével megszentelte a nagy Duna kis szigetét...

(Ének:)

Szigeti klastromban, nagy Duna mentében
Élt ez a királyleány angyali szépségben.
Boldog Margit, esedezzel
Nemzetünkért az Istennél,
Szép magyar lilium!

Ráskai Lea domokosrendi apáca *négyszáz éve* írt sorai közel hozzánk hozzánk azt az időt, melyben Boldog Margit élt. Most már *hét száz éve* annak. A tatárjárás dúlt akkor, s Pestnél és Boroszlónál törtek meg a keleti pusztító áradat hullámai.

IV. Béla király klastromba küldte egyetlen leányát, a gyermek Margitot. A kéklő Balatonon a zöldelő Bakonyon túl a dimbes-dombos Veszprémbe vitték a gyermeket. S ott a viruló Pannoniában, a domonkosrendi apácák veszprémi klastromában kezdte Margit tanulni az ábécét, az Ave Máriát és kevés időnek utána igen jól kezdte tanulni, és énekelni az egyéb kised leányokkal:

(Harmónium bevégez. Pillanatnyi néma csend. Azután — kíséret nélkül, hogy a régi idöket idézze — felzenaül a gregorián-eknek:)

Ave Maria gratia plena,
 Dominus tecum benedicta
 Tu in mulieribus et benedictus fructus ventri tui: Jesus.
 Sancta Maria, Mater Dei,
 ora pro nobis peccatoribus,
 nunc et in hora mortis nostrae. Amen.

(Pillanatnyi néma csend után a felolvasó folytatja:)

...Egyszer a gyermek Margit a kezébe vett egy keresztfát és kezdte kérdezni a társait, hogy mi volna a keresztfá. Mikor megmondták, hogy Urunk Jézus a keresztfán halt kínhalált az emberi nemzetért, a szent gyermek elkezdett keservesen sírni.

Kicsi gyermek volt s máris viselte a szerzetesek darócruháját. Mikor ötesztendő volt, meglátta, hogy némelyik testvér a darócruha alatt még szöges övet is visel. Megkérte Olimpiádis asszonyt, kit mindenkor anyjának hívott, hogy adna néki is vezeklő övet! De kicsi gyermek volt még, nem viselhette. Királyi magzat lévén, jobb posztóból kapott kicsi köntöst és kápát a vállára. „Én édesanyám — panaszkodott Olimpiádis asszonynak Margit —, nagy tiszteletlenséget mondanak énnékem: azt mondják, én király lánya vagyok.“ És alázatosságában nem akar kitűnni a társai közül: elmegy a konyhára, mossa a fazekakat, seper, mígnem az ő ruhája és keze is megkopik, mint a munkában fáradó embereké.

(Ének harmóniumkísérettel. Itt egy verset szólóénekes énekelhet, a refrént az egész kar:)

Testét sanyargatván Istennek áldozta,
 Gyakorta éjjel is az Urat áldotta.
 Eoldog Margit, esedezzel
 Nemzetünkért az Istennél,
 Szép magyar lilium.

Tízestendő korában az ő királyi szüleinek és a prédikátor (dömés) szerzeteseknek díszes társaságaival Margit királykisasszony elindult Veszprémből a főváros felé. Akkor épült fel a Duna szigetén, a Nyulak szigetén az új klostrom, Margit és a vele megmaradó jó testvérek számára. Ide tartott a díszes menet, s hogy ideköltöztek a szerzetesek, elnevezték a szigetet Szűz Mária, vagy Boldogasszony szigetének.

Gerjeded a szent szűz isteni nemes szerelemnek a tüzével és meggyúlván, imádkozik nappal és éjjel. Gyakran hullajtja könnyeit Jézus öt sebének helyeire, mikor a feszületnél térdel. Ha az ebédlőbe lép, elébb sorban letérdel mindegyik szentnek képe előtt, s alázatosan tiszteli az égben lakó szenteket.

Ételben, italban a szerzetesek sovány kosztján él, s még akkor is vonakodik többet enni, amikor királyi édesanyja és nénjei, hercegeknek a feleségei jönnek a klostromba. Az éjeknek sokát, sok éjet imádságban tölt el álmom nélkül.

Odakint, a klostrom falain túl, IV. Béla király most építi fel másodszor Magyarországot. Várat építenek és csatáznak, ellenség vére csorog a magyar vitézek fegyveréről. Kúnok és besenyők, német és francia lovagok telepednek le az országban, szövetségek és cselszövészek szövődnek, áldások

és átkok közepette vaskézzel épít az új országalapító király, Margit édesapja. S mint egy áldozati bárány, mint egy közbenjáró, aki félig már a szentek, félig még a küszködő magyarok között van, úgy él Margit királykisasszony, az ország legelső leánya. Telve a lelke, hogy keresse a módot a mindenható Isten haragjának megengesztelésére.

És most már viseli a kínzó övet is, melyet előbb, gyermekszemmel, a vezeklő társain látott! Két testvér, az egyik, aki később priorissza lett s egy szolgálólány sündisznókat tartott. Ezzel a két testvérral csináltatott magának Margit a sündisznók bőréből tüskés övet. A két-három ujjnyi övet a sertéjével befordítván kötötte a mezítelen derekára, s igen keményen véle magát megszorítja. A vezeklésnek ezt a ruháját sok fráter látta, Margit a kolostort, nem szegte meg szerzetesi fogadalmát. Egyre kínoztta előtte, hármukon kívül e dolgokról senki nem tudott, csak Margit és a két testvér.

(Ének, nagyon halkán egy vers:)

Szőrövet kötöze gyenge derekára,
Gondot úgy visele üdvösség dolgára.
Boldog Margit, esedezzel
Nemzedéért az Istennél,
Szép magyar lilium!

Margit királykisasszony amennyiben felülmúlt mindenkit a nemességben, éppen úgy erőlködött magát megalázni. Nemesi ág sarja, királyi ház leánya hetességet vállal, mint a parasztházból jött testvérek, úgy végezte ő is a cselédmunkát: főzött a konyhán, mosott és mosogatott. A halakat tisztogatta pikkelyeiktől s a nagy hidegek idején a jeges víz keménységétől a gyenge szűz kezén a bőr meghasadozott és vér jött ki rajta. Némelykor bekötötték a kezét a nagy fájdalomért. A konyhát söpörte, fát hordott a hátán és vizet merített és ő maga vitte a konyhára.

A kolostor keskeny rácsos ablakához el-eljutott a külső világ szava. Tizennyolcéves volt Margit, amikor megkérte kezét a cseh király. Eljött ki a szigetre, IV. Béla királlyal. A gazdag magyar király ifjú leánya iránt mások is érdeklődtek. De a földi pompát ígérő szavakért nem hagyta el Margit halála után, mikor a testvérek titkon megmutatták. Mert annak-magát, a bűnökért, melyeket nem ő követett el, egyre ostromolta az eget a kegyelemért, melyre nem neki volt szüksége. A gyenge test nem sokáig bírta: nagy beteg lett Margit és elszállt a lelke az égi jegyeshez, Krisztushoz.

(Ének felerősödvé, mindegyre diadalmasabban:)

Még ifjan magához az Isten felvette,
Az örök életben megdicsőítette.
Boldog Margit, esedezzel
Nemzetünkért az Istennél,
Szép magyar lilium!

Lelkünk szép mécsese, fényeskedjél nekünk,
Hogy a szép szemérem ékítse ép lelkünk.
Boldog Margit, esedezzel
Nemzetünkért az Istennél,
Szép magyar lilium!

(Ezután még halkán elzümögik a dallamot, mialatt a felolvasó folytatja:)

Ez a kétszázéves szent ének, ez a négyszáz éve másolt legenda a hétszáz éve élt magyar királyleányról ma elevenebben él bennünk, mint valaha. Az egész keresztény világ figyelme felénk fordul, mikor napjainkban *Boldog Margit szenttéavatása elé érkezünk.*

(Mikor a zümmögés is elhallgatott, a felolvasó felemeli hangját, ahogy a szöveg kívánja:)

Hétszáz év távolából felragyognak a kereszténység nagy hősei, a magyar vitézek, akik éppen akkor az életüket vetették oda, hogy megállítsák a keresztény Európára zúduló tatárhordákat, majd évszázadokkal később a mohamedánok s ma a vörös veszedelem ellen védik keleten a keresztény életet. Felragyog Szent István, az országalapító és Szent László, a keresztes vitéz alakja kilencszáz év távlatából, s fénylenek mellettük a szelidség és szeretet mintaképei: Szent Imre és árpádházi Szent Erzsébet, az adakozók, az áldozatot hozók eszményképe nyolcszáz év távolából. Az árpádházi királyi család négy szentet adott már a keresztény világnak, s ötödiknek áll a sorba árpádházi Boldog Margit harmatos, ifjú alakja.

(Harmónium „Isten, hazánkért térdelünk elődbe” témát indítja, aláfestő zene:)

Büszkén tekintünk vissza a nagy magyar multra, amilyenell kevés nemzet dicsekedhetik! Büszkén gondolunk nagyjainkra, akiket fényes kardjuk Európa és a kereszténység védelmezőivé tett s lelki nagyságukkal az egész keresztény világ szentjei közé emelkedtek! Mi úgy érezzük, hogy ha a hazánkért könyörgünk és küzdünk, ők mindig és mindnyájan velünk vannak, s tiszta lelkük érdeme örökké védelmez minket, magyarokat.

(Ének bátor, lendületes tempóban. Ha tiszta katolikus hallgatóságunk van, megkérjük őket, hogy ezt a befejező éneket együtt énekeljék.)

Isten, hazánkért térdelünk elődbe.
Rút bűneinket jószággal főd be.
Szent magyaroknak tiszta lelkét nézzed,
Érdemét idézzed.

István királynak szíve gazdagságát,
Szent Imre herceg kemény tisztaságát.
László királynak vitéz lovagságát,
Ó, ha csak ezt látnád!

(Halkan:)

Szent Erzsébetből hős szeretet árad,
Margit imái vezekelve szállnak.
Minket hiába, uram, ne sirasson
Áldott Boldogasszony.

(Fokozatosan erősödve a befejezésig:)

Ránk, bűnösökre, minden verés ráfér,
De könyörögnek ők tépett hazánkért.
Hadd legyünk mink is tiszták, hősök, szentek:
Hazánkat így mentsd meg!

(Dallam: Náráy: Lyra Coelestis, 1695. Szöveg: Men'cs Mihály.) (Az orgona- vagy harmóniumkészlet a Harmat-Sík: Szent vagy Hram-ban, 304. és 293. sz. a., a gregorián-dallam a Magyar Cantuale 418. l. található.)

Volly István